

[עד כאן]

(המדרשות סי' ח) הארכת:

טור <מכון שירת דבורה> - ה' (או"ח תצה - תרצו) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס': 176 הודפס ע"י או

ומ"ש ועל ידי עירוב מבשיל לכתחלה לצורך שבת. שם נמשנה ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת ופירש רש"י עושה תבשיל לשם עירוב ושיילין בגמרא מאי טעמא אמר רבא כדי שיכיר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול. ופירש רש"י מאי טעמא. למה חיקנו עירוב: כדי שיכיר וכו'. מחוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליום טוב וזכר מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת חיקנוהו אלא

לכבוד יום טוב: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא אי"כ התחיל מעבוד יום דאיתו אלא כגומר והולך אבל אחתהו לא קל וחומר דמיום טוב לחול לגמרי לא: **והרמב"ם** (יו"ט פ"ו ה"א) כתב יו"ט שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשילין ביו"ט מה שהוא אוכל למחר בשבת ואיסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבוא לבשל ביו"ט לחול שבת מערב יו"ט שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה ביו"ט לשבת הרי זה מותר ותבשיל שסומך עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין. וכתבו ההגהות (א"ת א) על מה שכתב ואיסור זה מדברי סופרים אבל התוספות (פסחים מו: ד"ה רבא) וכל רבותיו מנרפת פירשו דהכנה לרצה אסורה מן התורה אפילו ביו"ט לשבת כגון היכא שאינו יכול ליהנות ממנה ביו"ט כגון סמוך לחשכה דליכא למימר הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי להו או לענין קנין שבתה שהוא צורך מחר ואפ"ה מועיל עירובי תבשילין דרצה לטעמיה דאית ליה הואיל (ס) והא דאמר רב אשי כדי שיאמרו וכו' על טעם העירוב קאמר שלכך נחקן כדי שיאמרו וכו' וכן פירש הקונטרס וכן כתב בספר המנוחות (סמ"ג לאין ע"ה דף כו ע"ה) ע"כ: **ובתבואה** התוספות ברש"י ב"ה (ב: ד"ה והיה) תימה הואיל והכנה מדאורייתא היאך אופין ומבשילין ביו"ט לשבת וכי תימא על ידי עירובי תבשילין וכי אחי תקנתא דרבנן ועוקר הכנה דאורייתא ונראה ליישב דרצה גופיה חזיל לטעמיה דאית ליה הואיל ואפילו לדין ניהא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיכא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם עד כאן: **ובאמת** שדעת הרמב"ם מוצא בגמרא פרק אלו עובדין (פסחים מו:) דאמרין התם מדאורייתא נכרי שבת נעשים ביו"ט ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמה יאמרו אופין ביו"ט לחול וכיון דאזכרוהו רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכרא ואע"ג דלמאן דלית ליה הואיל אמרין התם הכי משמע דמאן דאית ליה הואיל נמי סבר הכי דבהא לא פליגי והתוספות נרץ לומר שסוגרים שאע"פ שאינו מפורש בגמרא שחולקים בכך מכל מקום לרצה לא שאני ליה בין ביו"ט לשבת למיו"ט לחול: **כתב הרמב"ם** (ס"ה ה"ב) למה נקרא שמו עירוב שכשם שהעירוב שעושים בתעירות ומבואות מערב שבת משום היכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת כך זה התבשיל משום היכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביו"ט מה שאינו נאכל בו ביום ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין: **ובתבואה** הרב המגיד כבר נתבאר בפרק א' מהלכות ערובין (ה"ו) למה נזכר בהיכר התעירות עירוב ומדעתי שהוא סבור שעל זה ג"כ אמרו עירובי תחומין ועיקר מלת עירוב בדברים אלו אינה בתחלת הנחתה אלא גבי תעירות והושאלה לתחומין ולתבשילין לפי שאף הן נעשין באוכל והראש"ד (בהשגות) כתב שאינו כך אלא שהוא מערב נכרי שבת על נכרי יום טוב לעשותן יחד ואפשר שאף בתחומין יאמר כן שהוא מערב התחומין שלא היה יכול לילך עס התחום שיכול ונכון הוא עכ"ל:

ב ועירוב זה פירש רבינו תם (פ' הישר הידושים פ"י שצ"ב) שצריך לעשותו מפת וממיני תבשיל וכו'. שם נמשנה דעושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד כתב הרא"ש (ס"י יא) ר"ת היה אומר דפלוגתא דבית שמאי ובית הלל הוא צביכול דבית שמאי סברי א' דלגשל סגי בתבשיל אחד וכן משמע לישנא דמתניתין דלא הויכר אלא ציכול אבל לאפות אף בית הלל מודו דנענין פת דכולהו אית להו דרבי אליעזר (טו:) דאמר אין אופין אלא על האפוי והא דאמר אביי (טו:) לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא לצורך ציכול קאמר וכל מיילי בכלל ציכול דכתיב (דה"ב לה יג) ויצעלו (את) הפסח וכן להחם

פרישה

הואיל ואפילו לדין ניהא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיכא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם עד"ל: **וכתב הראש"ד** דנקרא עירוב שמעבר נכרי שבת על [נורסין] יו"ט לעשותן יחד ואפשר דאף בתחומין יאמר כן שהוא מערב התחום שלא היה יכול לילך עכ"ל ורמב"ם פירש נענין אחר ועיין בב"י שם: **פת לאפות ע"ל**. דאפ"ה לאו בכלל ציכול היא ואע"ג דהוא"ל והדלקה נמי לאו בכלל פת ותבשיל נינהו מ"מ לא אזכרוהו רבנן אלא בעיקר תיקון הסעודה:

דרישה

ואחר כך כתבו טעם אחר דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך בו הכנה שאין מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיכא הוה קחוי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם עד"ל: **ונראה** לע"ד לדקדק מדברי הרא"ש ורבינו שסתמו וכתבו להתיר ע"י עירוב ולא חילקו בין סמוך לחשכה דליכא למימר הואיל ובין מבעוד יום דאיכא למימר הואיל משמע שפיר דסבירא להו כתיירין בתרא דתוספות דכל דבר מבושל לא שייך בו הכנה וממילא אין חילוק בין סמוך לחשכה [ובין] מבעוד יום והכל שרי ולכך סתמו דאי הוי סבירא להו כתיירין ראשון של תוספות אי"כ

הגהות והערות

תקכז א לשון הרא"ש, דבית שמאי סברי דאפילו לבשל לחודיה צריך שני תבשילין ובית הלל סברי דלבשל סגי בתבשיל אחד ע"כ. או אפשר שצ"ל בדברי הב"י "בית הלל". במקום "בית שמאי": **בן בהגהות** מיימן לפנינו ליתא. ונראה דהב"ח נמשך אחרי לשון הב"י. ובאמת הם דברי הב"י עצמו כדמוכח בדרכי משה הארוך:

חמין כדאיתא בפרק כירה (שם מ:) גבי מים הפושרים זהו ציטור
 אבל אפייה לאו בכלל ציטור הוא כדאשכחן דפת ושלוקות הו' שמי
 גזירות (ע"י שם ח: ע"י לו:) ומכל מקום הולאה והדלקה שריין אע"ג
 דלא הו' בכלל פת ומצטיל דלא אצרכוה רבנן אלא בעיקר תיקון
 הסעודה ור"י אומר מה שמדקדק
 ר"ם מפת ושלוקות דאין אפייה בכלל
 ציטור אינה ראויה אלא אפילו הו'
 בכלל הוציאוה מכללו לפי שאין רוב
 הצבור יכולין לעמוד בה (ע"י ע"י לו.)

כמו בשלוקות ואח"כ הוסיפו לאסור את הפת והא' דדרשין (פ"ה טו:)
 את אשר תאפו אפו (שמות טו כג) לאו דברי הכל הוא דתניא בתוספתא
 (פ"ה פ"ג ה"ג) העושה תבשיל מערב יו"ט אופה ומצטיל עליו (בשבת)
 [לשבת] ומטמין עליו את החמין. עוד תניא ההם רשאיין בני מבוי
 לעשות תבשיל ולאפות ולבשל עליו וזהו פליגי רבי אליעזר ורבי
 יהושע בירושלמי (פ"ג ה"ה) וז"ל כתב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל
 ורבי יהושע אומר אופין ומצטילין על המצטיל וקיימא לן (שם קל: וש"י)
 (ה' יו"ט לו:) וכן כתב רבינו שמעון הזקן (ע"י לו: מורה והשלכות) עכ"ל:
 דאין צריך פת ושכן דעת הר"ף ז"ל ג' וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם בפרק ו'
 פת ומצטיל. והתוספות (ח: ד"ה אמר) כתבו שר"י חולק על ר"ם ומ"ם אומר ר"י
 לא מלאמי לבי לעבור על דברי דודי וצריך פת ומצטיל
 וכן עמא דבר עכ"ל והרב המגיד כתב בפרק ו' (שם) דע שבתבשיל אחד נלא
 פת סגי וכן נראה מן ההלכות וכן כתב מקצת הגאונים
 (שע"ט ס' מג וס' קנד) וזה דעת הרמב"ן (מלחמות ח:) והרשב"א (ענה"ק
 ח' מועד ש"ד ס' א, ח' י: ד"ה אמר) ז"ל וכדברי רבינו אלא
 שנהגו להחמיר להצריך פת ומצטיל להוציא מיד כל ספק עכ"ל. וכתבו
 הגהות מימון (אורח ג) שר"י ורבו של רש"י (פי' סידור רש"י ס' תרי"ט,
 שו"ת ס' ר"ז) היו נוהגים לערב פת ומצטיל וכן פשט המנהג. ומיהו
 היכא דאירע דלא עירבו אלא תבשיל לבד סומכים על כל הנך
 בטומא דשרו:

גמ' בכתב המרדכי שם דאיתא בירושלמי ד' עירובי תבשילין כך הם פת
 כביצה ותבשיל כזית והא' דקאמר פת כביצה ותבשיל כזית פליגי
 אתלמודא דידן (טו:) דמשמע שיעור כזית ולא מפליגי בין פת לתבשיל עד כאן (א):

ד וצריך שיהא התבשיל ראוי ללפת בו הפת לאפוקי דייסא. שם בגמרא (טו.)
 איכא תרי לישני ופסקו הפוסקים כלישנא בתרא שהוא אמר אבי לא
 שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא מיד דמלפת צעין ופת לא
 מלפת ודייקא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני צנאלי טפשא
 דאכלי נהמא בנהמא ופירש רש"י דמלפת. ליפתן צעין דמוכחא מלחא
 שעשוי לשבת: ופת לא מלפת. הילכך לא מוכחא מלחא שהרי
 בכל יום יש לחם. וכתב הרב המגיד (שם) וכל שכן פירות דלא
 ופשוט הוא (ב). וכבר נתבאר בסמוך דהא דאמרין
 אבל פת לא לדעת ר"ם היינו לצורך ציטור אלא כדי לאפות צעין פת:

הוא) ומ"ש ומיהו כ"י מיני תבשיל צ"י שזוק ומבושיל ראוי ל"כך. ברייתא
 שם (טו:) ופירש רש"י שזוק. מצטיל הרבה מאל: מצטיל. כהלכתו:
 ודע דבברייתא איתא דכוש ראו לך וכחצוהו הר"ף (ח:) והרמב"ם
 (שם ה"ד) והרא"ש (ס' ה) ופירש רש"י כוש. בחומץ וחרדל ומיני
 ירקות ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ואפשר שטעמו מפני
 שהוא קוצר דכלא חומץ נמי כל ששהה בדבר לא יום

דרכי משה

תקכז (א) ובאור זרוע (ח"ב הל' יו"ט ס' שמו) כתב דטוב ליקח
 לכתחלה כביצה דכן הוא בירושלמי: (ב) ועיין לקמן (ב"י ד"ה גרסין חו'
 בירושלמי) דיתבאר דיוצאים בפירות המבושלים:

פרישה

(ג) וכן נהגו. לכתחלה: (ד) לאפוקי דייסא. דלע"ג דמיקרי ג"כ נהמא:
 שזוק. מצטיל הרבה מאל. רש"י:

דרישה

לא הוה ליה להרא"ש ורבינו לאשתמוטי מלאדכורי בשום דוכתא דסמוך
 לחשכה אין מועיל העירוב אלא ודאי הם סתמו כחירוף שני שבתוספות:
 ולפ"ז נוכל לומר שגם הרמב"ם שכתב ואיסור זה מדברי סופרים כדי
 שלא יבוא לבשל מיו"ט לחול וכו' נראה שגם הרמב"ם סבר דהכנה
 מדאורייתא דגם הוא ס"ל כמאן דאמר דאית ליה הואיל והא דקאמר
 איסור זה מדברי סופרים נראה שהוא על פי חירוף שני שבתוספות דכל
 דבר שהוא אפרי ומבושל לא שייך ביה הכנה וכו' ולזה כתב דאיסור
 זה מדברי סופרים וחכמים אסרו בלא עירוב והתירו ע"י עירוב כדי
 שלא יבוא לבשל מיום טוב לחול והטעם מפורש בגמרא ובדברי
 הרמב"ם שהבאתי: וב"י שכתב אחר דברי הרמב"ם ז"ל אבל הגהות
 מיימוני כתבו ז"ל אבל התוספות כתבו דהכנה הו' דאורייתא (והביאו
 ב"י) משמע דסבירא להרמב"ם כל הכנה הו' מדברי סופרים ונראה
 שדקדק כן מהגהות מיימון שהשמיטו חירוף שני שבתוספות ולא כתבו
 אלא חירוף ראשון משמע דלא סבירא להו חירוף שני ולפי זה אי אפשר
 לפרש דברי הרמב"ם בענין אחר אלא דסבר כל הכנה מדברי סופרים
 כך היא דעתו של ב"י אבל לפי האמת אינו מוכרח וגם הגהות שם לא

הגהות והערות

ג' ועיין עוד בשו"ת הר"ף סימן ש"ב: ד' לפנינו בירושלמי ליתא כל המאמר שהביא המרדכי ועיין ביאור הגר"א סעיף ב'—ג' ועיין בראב"ה סימן תשמ"ח
 עמ' 449 ובהערה 12:

ואפילו עדשים וכו'. שם חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהם משום עירובי תבשילין והני מילי דלית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה שמונית שע"ג הסכין גוררו וכו' ופירש רש"י סומך עליהן מערב יו"ט וכו' גוררו מערב יו"ט וי"א דדעת רש"י היא דוקא שישלו העדשים מערב יו"ט וחתכו השמונית בסכין בערב יו"ט דהשתא איכא הוכחה שהשאלו וגוררו בערב יו"ט לצורך עירובי תבשילין ויכול לסמוך עליו אבל אם נשאלו משלשה

או ארבעה ימים מקודם אין סומכין עליו ודעת רבינו דשרי בכל ענין ולא נקט רש"י מערב יו"ט אלא להוציא יו"ט עצמו והוא לומר דלר"ך להתנות מערב יו"ט ולומר אם אשכח לעשות עירובי תבשילין אסמך על זה התבשיל או על שמונית זה הנגדר מן הסכין אבל מקודם ערב יו"ט ודאי נמי שרי והכי משמע להדיא מהך ירושלמי דאמר לון רבי חייא אית הכא טלופסין מאתמול אלמא דאפילו בעדשים שמאיתמול קודם ערב יו"ט נמי שרי לסמוך עליו ואם כן צלל כרחק דרש"י לא בא אלא להוציא יו"ט עצמו וכ"כ המרדכי בשם ר"י שזאת היא דעת פירוש רש"י שכתב מערב יו"ט לאפוקי דיו"ט עצמו ודלא כמאן דאמר ירושלמי דאין לר"ך להתנות מערב יו"ט אלא נקטינן כרב חסדא דלר"ך להתנות מערב יו"ט: **ונראה** דמה שפירש רש"י סתמא דתלמודא דידן לחומרא כמאן דאמר לר"ך להתנות מערב יו"ט הוא לפי דכפיקא דעושה אדם תבשיל מערב יו"ט קצעה תלמודא להא דחני רבי חייא עדשים וכו' משמע פשטא דקאמרי לאשמועינן דאפילו בעדשים ושמונית סומך עליו מערב יו"ט וחשיב כאלו עושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת אלמא משמע דלר"ך להתנות מערב יו"ט ודלא כהר"ש מצונזר"ק שצמרדכי שפסק כדברי האומר ירושלמי דלא לר"ך להתנות דבשל סופרים הלך אחר המיקל דליתא אלא קי"ל כפשטא דתלמודא דידן לחומרא דלר"ך להתנות: ודא משמע דסומכין לכתחלה אע"פ וגרירת השמונית מן הסכין ואין ראייה מלשון סומכין עליו דמשמע סומכין עליו בשעת הדחק אבל לא לכתחלה כמ"ש מהרש"ל (פ"ג ס"ח) דהא במתנין מני נמי ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת והתם לכתחלה קאמר דסומך עליו לבשל דיו"ט הרבה תבשילין לצורך שבת והכי נמי יכול לסמוך עליו לכתחלה וכ"כ ב"י: **בידו** נראה ודאי דמזוה מן המוציא היא לעשות תבשיל ללורך עירובי תבשילין כמו ששינוי ועושה תבשיל מערב יו"ט וכו' [*] ועובדא דירושלמי נמי משמע הכי דחני זה רבי חייא רבה עלה לצינו אמרין ליה אנשינן ערובי אמר לון אית הכא טלופסין מן אתמול אמרין ליה אין וכו' משמע דוקא היכא דשכח ואין הזמן מספיק לעשות תבשיל א"י שהשעה דחוקה לו ואין לו דבר לעשות תבשיל אבל היכא דאפשר לו לעשות תבשיל יעשה לכתחלה תבשיל אע"ג דמדינא יכול לסמוך לכתחלה אע"פ שגשאו בקדרה מ"מ מזה מן המוציא הוא לעשות תבשיל וזאת היא דעת המרדכי שכתב ואשמועינן רבי חייא דהא דחנן עושה תבשיל ה"מ לכתחלה אבל דיעבד היכא דשכח עבדינן כדפרישית עכ"ל דהכל מודים

עליו דיעבד ומיהו מדינא יכול לסמוך עליו לכתחלה אע"ג דלא שכח אלא דלא עבד מזה מן המוציא: **כתב** מהרש"ל בפרק ב' סוף סימן ח' וז"ל נראה דלא צוי להתנות מערב יו"ט אלא בדסומך על תבשיל שנשאר בלא מתכין כגון שולי קדרה והדומה לו אבל מי שעשה תבשיל מיוחד לשם עירובי תבשילין או שהפרישו לשם כך אפילו היחה דעתו אחר"כ להתנות ולגבך עליו ושכח מלהתנות ולגבך סומך עליו דיעבד והבכרה אינה מעכבת עכ"ל וכדבריו משמע ירושלמי דלא פליגי לר"ך להתנות אם לאו אלא צעודא דרבי חייא דסמך על טלופסין שנשאר בקדרה בלא מתכין מאתמול דלמד מאן דאמר חנאי הוה ליה לרבי חייא הגדול ולאיך מאן דאמר לא הוה ליה חנאי לרבי חייא כלל הא לאו הכי אין לר"ך חנאי (הגהה הא דכתב הר"ש מצונזר"ק דנפוגמא דעירובי תבשילין כיון דמדברי סופרים הוא הלך אחר המיקל כך כתב גם הרמב"ם דעירובי תבשילין מדברי

אחד מיקרי כבוש כמו שכתב בספר יורה דעה סימן פ"א (קלט.) וכיון דדגים מלוחים אין מערבין עליהם בלא בישול כמו שנאר בסמך ממילא אידיחא לה ההיא ברייתא דקמני דמערבין בכבוש דהא דגים מלוחים כבוש מיקרי ואפ"ה אין מערבין בהם ומכל מקום לענין הדין סומכים על דברי הפוסקים שכתביו: **גרסינן** תו בברייתא דאפילו קוליים האספנין שהדיחו בחמין מערב יו"ט סומכין עליו משום עירובי תבשילין ופירש רש"י קוליים האספנין. דג

מלית הוא ונאכל כמות שהוא חי אלא שנותנין עליו חמין וזהו בישול והרמב"ם (שם) כתב וז"ל אפילו דגים קטנים שהדיחו בחמין סומכין והדחתן הוא בישולן לאכילה הרי זה סומך עליהם וכתב הרב המגיד שזהו פירוש מאי דחניא דאפילו קוליים האספנין שהדיחו בחמין מערב יו"ט סומכין עליו משום עירובי תבשילין: **כתב** הרמב"ם (שם) דמעושה יולאין זו משום עירובי תבשילין וכתב הרב המגיד שהוא ירושלמי בפרק הנודר מן המבושל. ה: **גרסינן** תו בירושלמי דהוא פירקא (ה"א) כל אוכל שהוא [נאכל כמות שהוא] חי אין זו משום בישול גוים ויולאין זו משום עירובי תבשילין וכתבו הר"ן בסוף תעניות (י. ד"ה מפני) והמרדכי בהלכות תענית נאכל (שכתחלת מ"ק) (תענית ס"י תרלד) וכ"כ הגהות מימוניות בשם סמ"ג (עין מדרגת ג רמ"ט): פרק ה' מהלכות תעניות (אח"כ) יולאין בתפוחים מבושלים משום עירובי תבשילין כדמוכח בירושלמי דנדרים:

ו ואפילו עדשים שנשארו בשוליו קדירה ושמונית שנדבק בסכין גוררו וסומך עליו ובבבד שיהא בו כזית. פשוט בפרק ב' דביצה (טו.). ופירש רש"י שבשולי קדירה. שנשארו בלא מתכין: סומך עליהם. מערב יו"ט לשם עירוב ולא אמרין לא חשיבי וצט"ל: גוררו. מערב יו"ט: **ובתב** המרדכי (ס"י תרעג) פירש רש"י סומך עליהם מערב יו"ט ולא צו"ט עצמו וכן פירש ר"י (ג) דלר"ך להתנות מערב יו"ט ולומר אם אשכח לעשות עירובי תבשילין אסמך על זה התבשיל או על שמונית זה הנגדר מן הסכין ואשמועינן רבי חייא דהא דחנן עושה תבשיל הני מילי לכתחלה אבל דיעבד היכא דשכח עבדינן כדפירש ר"י וירושלמי (פ"ג ה"א) איכא פלוגמא אם לר"ך להתנות מערב יו"ט ואיכא מאן דאמר שאין לר"ך להתנות מערב יו"ט גם על זה סמך הר"ש מצונזר"ק והחיר לסמוך עליהם צו"ט עצמו בלא חנאי משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל עכ"ל. ולעמיה איל הר"ש מצונזר"ק שסובר שצו"ט שני עצמו יכול לערב כמו שאכתוב בסוף סימן זה בס"ד ושם אכתוב שאין לסמוך על דבריו, ומ"ש דאשמועינן רבי חייא דהא דחנן עושה תבשיל הני מילי לכתחלה וכו' שנראה מדבריו שאין סומכין על עדשים שבשולי קדירה אלא דיעבד דוקא לא משמע לי הכי מפשטא דמילתא אלא לכתחלה נמי סומכין על עדשים שבשולי קדירה או על שמונית שנדבק בסכין שאם אין לו בערב יו"ט שום תבשיל אלא עדשים שנשארו בשולי קדירה או אותו שמונית שנדבק בסכין יכול לערב עליהם לכתחלה:

לכתחלה מזה מן המוציא לעשות תבשיל אלא דהיכא דשכח סומך אלא דלא עבד מזה מן המוציא: **כתב** מהרש"ל בפרק ב' סוף סימן ח' וז"ל נראה דלא צוי להתנות מערב יו"ט אלא בדסומך על תבשיל שנשאר בלא מתכין כגון שולי קדרה והדומה לו אבל מי שעשה תבשיל מיוחד לשם עירובי תבשילין או שהפרישו לשם כך אפילו היחה דעתו אחר"כ להתנות ולגבך עליו ושכח מלהתנות ולגבך סומך עליו דיעבד והבכרה אינה מעכבת עכ"ל וכדבריו משמע ירושלמי דלא פליגי לר"ך להתנות אם לאו אלא צעודא דרבי חייא דסמך על טלופסין שנשאר בקדרה בלא מתכין מאתמול דלמד מאן דאמר חנאי הוה ליה לרבי חייא הגדול ולאיך מאן דאמר לא הוה ליה חנאי לרבי חייא כלל הא לאו הכי אין לר"ך חנאי (הגהה הא דכתב הר"ש מצונזר"ק דנפוגמא דעירובי תבשילין כיון דמדברי סופרים הוא הלך אחר המיקל כך כתב גם הרמב"ם דעירובי תבשילין מדברי

דרכי משה

(ג) וכן כתוב בהגהות אשיר"י פרק ב' דביצה (ס"י ה) ובאור זרוע (שם ס"י שמג ס"ג ג):

פרישה

(ה) שנשארו בשוליו הקדירה וכו'. בלא מתכין: (ו) גוררו. פירוש מערב יו"ט:

הגהות והערות

הז' לפנינו ליתא ועיין בצ"ח ד"ה תבשיל ועיין בחכם צבי סימן ק"ל ובביאור הגר"א כאן בשו"ע: [*] ופירש רש"י במשנה לשם עירוב (לב הארי):

קופרים הוא ומצאו צ"י ודהכי איתא צפרק אלו עוצרין ואע"ג דלמאן דלית ליה הואיל אמרינן התם הכי משמע דמאן דלית ליה הואיל נמי סבר הכי דבהא לא פליגי עכ"ל ולא משמע הכי בסוגיא אלא בהא מילתא ודאי פליגי וכן השיג עליו מהרש"ל צפרק ב' סימן ג' עיי"ש עד כאן הג"ה):

ג דגים קטנים מלוחים וכו'. פירוש אע"פ דאם נתבטלו אח"כ ע"י גוי אינם נאקרים משום כישולי גוים כיון שנאכלים חיים ע"י מליחה אפילו הכי חשיבי כישול לענין עירובי תבשילין וסומך עליהם משום תבשיל אכל במליחה בלא כישול לא וכו' משום דלא דמי לכבוש דהוי כמבטל אכל מליחה אינה אלא כרומח דלוי (עיי' פסחים ע"ו ושי"ט) ואע"ג דלוי גופיה חשיב תבשיל מכל מקום מליחה דאינה אלא כלי ולא כלי ממש לא חשיב לסמוך עליו והיא ה"ל מימרא דרב אשי שם (דף ע"ז):

ד מצוה ע"כ אדם לערב וגם

מצוה ע"כ גדול העיר לערב ע"כ בני עירו. שם גרס פרק שני ולפי שקשה כיון דעל כל אדם מצוה לערב לא היה נזקק יהא גם הגדול מערב לזה אחר ונפקא מינה למי שהוא טרוד וכו' ודברי רבינו בזה כדברי הרא"ש דמ"ש לשם אכל מי שהיה לו להניח ולא הניח פושע הוא היינו שלא הניח מפני שקמך על הגדול זהו פושע ואינו יולא בעירובו של גדול אע"פ שהגדול הניח עליו את העירוב ואפילו אם שכת לערב אינו יולא בעירובו של גדול אלא בשכת פעם אחת אכל בשכת פעם שנייה פושע הוא כדמוכח מעובדא דקמיה לפי פשוטו. והכי נקטינן לחומרא ודלא כדמשמע מפירוש רש"י לקולא גם מפירוש הר"ן משמע דאוליין לקולא וכמו שכתב צ"י עיי"ש דליתא וכן פסק בשלחן ערוך (ס"ז): **שוב** ראיתי למהרש"ל (י"ט פ"ג ס"ו) שכתב לחלק בין בר ב' רב לעם הארץ דעם הארץ לא ידע שמחוייב כל אחד להניח עירוב וסמך על גדול או על אחר חשוב כאונם אכל אם הוא בר ב' רב חשוב כפושע אפילו לא ידע דשגגת תלמוד עולה ודון ע"כ ואין לזה ראיה אלא אין חילוק דכיון דלא ידע חשוב כאונם אפילו היה בר ב' רב ודוקא בפעם אחת אכל בשנייה פושע הוא כי היכי דשכת מחמת טירדא חשדין ליה אונם [בראשונה] ובשנייה הוה

העיר כדאמרינן לקמן (ט"ז): שמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערב אכולה טבריא דודאי כל גדול העיר יש לו לערב על כל בני עירו ונפקא מינה למי שהיה טרוד ולא היה יכול לערב או ששכת ולא עירב אכל לכתחלה אין לו לאדם לסמוך על עירוב של גדול העיר אלא נריך כל אדם להניח בציטו עירוב ואם נזכר ולא הניח עירוב ולכתחלה סומך על עירובו של גדול העיר פושע הוא ואינו יולא בעירובו כדאמרינן לקמן (ס"ט) ההוא קמיה דהוה מסדר מתנייתא קמיה דשמואל יומא חד חזייה דהוה עזיב אמר ליה אמאי עזיבת אמר ליה דלא אחי עירובי תבשילין אמר ליה פושע את לכוילי עלמא שרי לדיך אסור עכ"ל וכן הם דברי רבינו: **אב"ש** פירש בההוא עובדא דקמיה לדיך אסור. שאין דעתי על המזידים והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים: נראה דטעמא משום דשמואל לא היתה דעתו על הפושעים הא לאו הכי הוה מהני גם לפושעים וכן כתב הרשב"א בתשובה (ס"א ס"י תרפ"ג) וז"ל אמר ליה פושע את לכוילי עלמא שרי לדיך אסור נראה לי טעמא שאין דעת המניח על הפושעים אלא אם אמר המניח צפירוש שהוא מניח אף על הפושעים הוא סומך לעולם על מי שהניח: **ובידיהו** ממה שפירש הר"ן (ט"ז ד"ה ההוא) פושע את דכיון דעזיבת גליה אדעתך שאיך רוצה לסמוך בשל אחרים ולא הנחת ואף אני אין דעתי על הפושעים שאינם רוצים לסמוך עלי על כרחך דמשמע דאם היתה דעתו של שמואל גם על הפושעים שאינם רוצים לסמוך עליו וכן אם היתה דעתו של סמא לסמוך בשל אחרים היה יכול לסמוך על עירובו של שמואל אין להכריח דפליג אדברי הרא"ש דהני פושעים דדייקין שאם היתה דעתו של שמואל עליהם שהם יכולין לסמוך עליו היינו פושעים בגדול העיר ואינם רוצים לסמוך עליו אכל מי שהוא פושע שלא להניח עירוב איכא למימר דלא מהני וכדכתב הרא"ש: **וע"ז** מאי דמשמע מדברי רש"י יש לתמוה מדאמרינן אכל היה לו להניח ולא הניח פושע הוא ואמאי קרי ליה פושע כיון שיכול לסמוך על גדול העיר וי"ל דהא דיכול לסמוך על גדול העיר היינו בשעבר ולא הניח אכל לכתחלה מודה רש"י שצריך כל אדם לערב בציטו ואם לא עירב בציטו מיקרי פושע אע"פ שהוא יכול לסמוך על גדול העיר ולדעת הרא"ש דביעבד נמי אינו סומך על גדול העיר כיון שזוכר ולא הניח: **ורבינו** ירוחם (נ"ד ס"ג דף נ"ז ע"ד) אחר שכתב דברי הרא"ש כתב אצל מורי ה"ר אברהם בן אשכנזאל כתב ומסתברא פרישה

גכ) וכו"ש רבינו שזהו שיעורו בין בתחלתו בין בסופו בין לאחד בין לאי"ף. גם זה צפרק צ"י דע"ה (ס"ט): אמר רבי אכל אמר רב עירובי תבשילין נריך כוונתו בין לאחד בין למאה מן אכלו או שאכל לא יבטל עליו תחלה שיר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע"ג

בו כוונת שזהו שיעורו בין בתחלתו בין בסופו בין לאחד בין לאי"ף: **וב"י** ויש אומרים דוקא שבישלו העדשים מערב יום טוב וחתך בסכין השמנונית מערב יום טוב דהשתא איכא הוכחה. אבל אם נשאר העדשים והשמנונית משלשה או ארבעה ימים קודם אין סומכין ונראה דשרי בכל ענין: **ה"ב** דגים קטנים מלוחים אף על פי שאין בישולם כישול לאוסרם משום כישולי גוים אפילו הכי חשיבי כישול לענין עירובי תבשילין להיות תבשיל. אבל במליחה בלא כישול לא אף על פי שנאכלין מחמת מלחן: **ז** מצוה על כל אדם לערב וגם מצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו ונפקא מינה למי שהוא טרוד

דליכא כוונת לא דלית ביה כוונת. מ"ש תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אכל יש לו שיעור למטה. ופירש רש"י סופו. אכלו או שאכל ושייר ממנו קצת: למטה. לא פחות מכזית: **וב"ש** וי"א דוקא שבישלו העדשים מערב יום טוב וכו':

ה"ב דגים קטנים מלוחים אף על פי שאין בישולם בישול וכו'. גם זה צפרק צ"י דע"ה (ס"ט). אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום כישולי גוים אמר רב יוסף ואם ללאן גוי

סומך עליהם משום עירובי תבשילין וכחז הרא"ש (ס"ה) אפילו מלחן גוי וללאן דמליחת גוי לא אסרן אע"פ שנאכלים מחמת מלחן חיים דלא אסר אלא כישולי גוים וזליתו הגוי לא אסרן כיון דנאכלים חיים: **ובתב** הר"ן (ס"ז ד"ה אמר אבי) אם ללאן גוי סומך עליהם משום עירובי תבשילין שאע"פ שאין בו משום כישולי גוים לאו משום דלא ליהוי תבשיל אלא דהתם משום איקרובי דעתא הוא וכל שנאכל כמות שהוא חי אין קירוב הדעת צביטו אכל מ"מ כיון דתבשיל מיהא הוי סומכין עליו משום עירובי תבשילין: **וב"ש** אב"ש במליחה ב"א בישול דא אע"פ שנאכלין מחמת מלחן. כן משמע מדברי הגמרא ודברי הרא"ש שכתבתי בסמוך:

ז מצוה ע"כ אדם לערב וגם מצוה ע"כ גדול העיר לערב ע"כ בני עירו ונפקא מינה למי שהוא טרוד וכו'. שם (ט"ז): ושלחו מנות לאין נכון לו מאי לאין נכון לו למי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין אכל מי שהיה לו להניח ולא הניח פושע הוא וכחז הרא"ש (ס"ז) למי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין כגון שהיה טרוד מערב יו"ט ולא היה לו פנאי להניח אכל היה לו פנאי להניח ולא הניח פושע הוא דכל אדם חייב להניח עירובי תבשילין ואין לו לסמוך על גדול העיר שמניח על כל בני עירו ורבי אסי מערב אכולה טבריא דודאי כל גדול העיר יש לו לערב על כל בני עירו ונפקא מינה למי שהיה טרוד ולא היה יכול לערב או ששכת ולא עירב אכל לכתחלה אין לו לאדם לסמוך על עירוב של גדול העיר אלא נריך כל אדם להניח בציטו עירוב ואם נזכר ולא הניח עירוב ולכתחלה סומך על עירובו של גדול העיר פושע הוא ואינו יולא בעירובו כדאמרינן לקמן (ס"ט) ההוא קמיה דהוה מסדר מתנייתא קמיה דשמואל יומא חד חזייה דהוה עזיב אמר ליה אמאי עזיבת אמר ליה דלא אחי עירובי תבשילין אמר ליה פושע את לכוילי עלמא שרי לדיך אסור עכ"ל וכן הם דברי רבינו: **אב"ש** פירש בההוא עובדא דקמיה לדיך אסור. שאין דעתי על המזידים והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים: נראה דטעמא משום דשמואל לא היתה דעתו על הפושעים הא לאו הכי הוה מהני גם לפושעים וכן כתב הרשב"א בתשובה (ס"א ס"י תרפ"ג) וז"ל אמר ליה פושע את לכוילי עלמא שרי לדיך אסור נראה לי טעמא שאין דעת המניח על הפושעים אלא אם אמר המניח צפירוש שהוא מניח אף על הפושעים הוא סומך לעולם על מי שהניח: **ובידיהו** ממה שפירש הר"ן (ט"ז ד"ה ההוא) פושע את דכיון דעזיבת גליה אדעתך שאיך רוצה לסמוך בשל אחרים ולא הנחת ואף אני אין דעתי על הפושעים שאינם רוצים לסמוך עלי על כרחך דמשמע דאם היתה דעתו של שמואל גם על הפושעים שאינם רוצים לסמוך עליו וכן אם היתה דעתו של סמא לסמוך בשל אחרים היה יכול לסמוך על עירובו של שמואל אין להכריח דפליג אדברי הרא"ש דהני פושעים דדייקין שאם היתה דעתו של שמואל עליהם שהם יכולין לסמוך עליו היינו פושעים בגדול העיר ואינם רוצים לסמוך עליו אכל מי שהוא פושע שלא להניח עירוב איכא למימר דלא מהני וכדכתב הרא"ש: **וע"ז** מאי דמשמע מדברי רש"י יש לתמוה מדאמרינן אכל היה לו להניח ולא הניח פושע הוא ואמאי קרי ליה פושע כיון שיכול לסמוך על גדול העיר וי"ל דהא דיכול לסמוך על גדול העיר היינו בשעבר ולא הניח אכל לכתחלה מודה רש"י שצריך כל אדם לערב בציטו ואם לא עירב בציטו מיקרי פושע אע"פ שהוא יכול לסמוך על גדול העיר ולדעת הרא"ש דביעבד נמי אינו סומך על גדול העיר כיון שזוכר ולא הניח: **ורבינו** ירוחם (נ"ד ס"ג דף נ"ז ע"ד) אחר שכתב דברי הרא"ש כתב אצל מורי ה"ר אברהם בן אשכנזאל כתב ומסתברא פרישה

היהותן תבשיל. אלא דהתם משום אקרובי דעתא הוא וכל שנאכל כמות שהוא חי אין קירוב דעת צביטו. ר"ן:

הגהות והערות

*ה] בגמרא הגירסא רב יוסף וכן הוא בב"י אבל ברא"ש הגירסא רב אשי. עוד בדברי הב"ח מאי שנא כבוש דהוי כמבושל מצלי דהוי כצלי ועיין בצ"ח ביצה טז ע"כ ד"ה תבשיל זה צלי ובקרבן נתנאל פ"ב דביצה סימן ה' אות י' ובנתיב חיים על המגן אברהם סק"ג ישוב על דברי הב"ח:

להאידנא דנהגי שטלים לצור מערב אכל בני מחא ומכריו מותר לסמוך עליו לכתחלה ולא היו פושע ע"כ, וזה בדברי רש"י והרשב"א: **כתב** הכל זו (פי' נט דף כב ע"ד) החירו בעלי הוראה ו' לסמוך על עירוב אפילו מי שהניח עירוב ואזד ואף על פי שגילה דעתו כשהניח עירוב שאין בלבו לסמוך על עירוב תכירו, אם יאזד עירוב ו' ואין בעירוב שהניח גילוי דעת ע"כ (ד):

ח וכו' ש' וכשמערב ע"א אחרים צריך שיכוין בדעתו ע"א אותו שרוצה לערב בשבילו. נפרק ב' דביא (שס) פשיטא דעת מניח נענין: וכו' ש' ואינו צריך לערב אלא שמונה ב"ב בני העיר ודיו. (ט) אבל אותו שהניחו בשבילו אין צריך לדעת בשעת ההנחה רק שידיעוהו למחר ביום טוב קודם שיתחיל לבשל

וכ' מי שהוא בתחום העיר יוצא בו. גם זה שם ועד כמה עד תחום שבת ופירש רש"י דלעומדים חוץ לתחום לא היתה דעתו של מניח עליהם ונראה מדבריו שאם פירש שהוא מערב אף על אוחס העומדים חוץ לתחום מהני אכל הר"ן (ט) ד"ה אמר רב הונא) כתב עד תחום שבת דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומו אכל טפי מהכי אפשר דאפילו נשפירש ומתנה לא מהני שאינו צריך שיערב אחד על כל העולם: **ובתב** הרב המגיד (פ"ו ה"ו) בשם הרשב"א (ענה"ק) דמי מועד ש"צ ס' ג שו"מ ח"ג ס' רפה) אפילו עירב עירובי תחומין ויכול לצוא אינו סומך עליו שלא נתן דעתו מן הסתם אלא על אותן שהן חוץ לתחומן ולפיכך אם פירש אפילו על מי שיכול לצוא אלא ע"י עירובי תחומין אף הם סומכין עליו ע"כ וזה דעת התוספות ואין לדברים אלו ראייה עכ"ל:

ט וכו' ש' אב"א אותו שהניחו בשבילו אין צריך לדעת בשעת ההנחה. אדלעיל קאי והכי קאמר כשמערב על אחרים צריך שיכוין בדעתו על אותו שרוצה לערב בשבילו אלא אותו שהניחו בשבילו אין צריך לדעת בשעת הנחה ודין זה נציא שם ופשיטא מדמכריו רבי יעקב בר אידי כל מי שלא הניח עירובי תבשילין יוצא ויסמוך על שלי ומדמכריו משמע שלא היו יודעין בדבר בשעת הנחה: **ובתב** הר"ן (שס) דשמואל ורבי אמי ורבי אסי דהוו מערבי אכולה מחא ולא הוו מכריזי משמע שמתוך שהיו רגילין בכך כבר היה הדבר נודע לכל אנשי המקום וסומכין עליהם ומהא שמעין שמי שדרכו להניח בכל שנה כשמואל ורבי אמי ורבי אסי אין צריך להכריז אלא סומכין עליו מן הסתם אלא מי שאין דרכו להניח כרבי יעקב בר אידי צריך להכריז עכ"ל:

עד תחום שבת ופירש רש"י דלעומדין חוץ לתחום לא היתה דעתו של מניח עליהם ותימה הא פשיטא הוא כיון שעומד חוץ לתחום דאפילו היתה דעתו עליו לא מהני עירובי כיון שלא יכול לצוא אל עירובו דליהוי כגומר והולך וי"ל דמייירי באותן שהניחו עירובי תבשילין ויכול לצוא ע"י עירוב ואפ"ה כיון דעומד חוץ לתחום לא היתה דעתו של המניח עליו מן הסתם אלא א"כ פירש דמניח עירובו אף על אותן שהן חוץ לתחום ויכולין לצוא ע"י שהניחו עירובי תחומין אז יכולין גם לסמוך עליו וכ"כ הרב המגיד בשם הרשב"א והתוספות ומציאו ב"י והכי נקטינן:

דרכי משה

(ד) כתוב באור זרוע (שם סע' ח) עם הארץ שאינו יודע עירוב ולא עירב ולא הניח עירוב תבשילין הוה ליה כשכח וסומך על אחרים ולא מיקרי פושע בכך:

פרישה

(ו) וכו' מי שהוא בתחום. אכל אוחס שחוץ לתחום אפילו הניחו עירוב דיכולין לצוא מתחמא לא נתן דעתו עליהן אלא אם כן התנה עליהן בפירוש. תוספות והרשב"א ורמ"א (פ"ט) מ, דמ"א אות ד ד"ה וכו': (ט) אב"א אותו שהניחו וכו'. אדלעיל קאי:

הגהות והערות

שהניח גילוי דעת ע"כ. ובדרכי משה ארוך כתב אם אבד עירובו "מותר" ואין בזה גילוי דעת: [ח] פ"גנינו באור זרוע כאן חסר איזו חיבות ועין בקצור אור זרוע שבסוף מרדכי השלם (הוצ' מכון ירושלים) סוף סעיף א הערה 51 שמשלים את החסר, [נעם] הארץ שאינו יודע בטיב הלכות עירובי תבשילין כשכח דמי: [ט] דהיינו הר"ף דף ח ע"ב ורא"ש סימן ו:

[ו] שו"ת הרשב"א חלק א סימן תרפג, עבודת הקודש בית מועד שער ד סימן ב: [ז] הבי' כדרכו קצר כאן מדברי הכל בו וי"ל להבנת הדברים דצריך לומר, אם אבד עירובו, "אין" בערובו שהניח גילוי דעת. וזה לשון הכל בו "ואף על פי שיש לומר שגילה דעתו כשהניח עירובו שאין בלבו לסמוך רק על עירוב עצמו שהניח מכל מקום יש לדעת שכל אדם דעתו לסמוך על עירוב חבירו אם יאבד עירובו ואין בעירובו

ומו"ש ואינו מזכה להם על ידי בנו ובתו הקטנים וכו'. עין למ"ש וצריך לזכות על ידי אחר. פשוט בפרק חלון (עירובין)
לעיל סימן שס"ו האך היא המסקנה: (פ.) ומו"ש ואינו מזכה לא על ידי בנו ובתו הקטנים

ומו"ש ואשתו פסקו רב אלפס ור"י שמזכה להם על ידיה וכו'. כן כתבו הר"ף (שם) והרא"ש (סי' ו) בפרק ד' דבילה ולמדה
ואדוני אבי הרא"ש כתב שאינו מזכה על ידיה. טעמו כיון מהמנהג השנויה בפרק חלון (שם עט.) אצל עירובי חצירות וגם

דעירובי חצרות אין מוכין על ידיה אלא כשיש לה בית בלאותו חצר דמגו דזכיא לנפשה וזכיא נמי לאחרינה

ובעירובי חצירות דלמיה לריכה לזכות אין מוכין על ידיה מידי דהוה לעירובי חצרות כשאין לה בית בחצר

עכ"ל ולפי זה מודה הרא"ש שאם אין מעלה לה מונוט כיון דלריכה לעשות עירובי חצירות לעצמה דמוכין נמי על ידיה שהרי לריכה

לזכות לעצמה ופשוט הוא והר"ן דחה ואמר דהא דאוקימנא התם והר"ף (עירובין כה.) וגדולים אחרים מולקיס עליו וכתב שם רבינו

(קלו:) שטוב להחמיר בדברי שניהם ומיהו היינו לכתחלה אצל דביעבד (קלו:) שטוב להחמיר בדברי שניהם ומיהו היינו לכתחלה אצל דביעבד

כל אחד מהם חשוב גדול דכיון דמידי דרצנן הוא סומכים על דברי המיקל: ובתוב צהגות סמ"ק (סי' רפג עמ' שז) גבי עירובי

חצירות דאפילו לדברי האומר דגדול הסמוך על שולחן אצו חשוב קטן לאחר שנשא אשה לא מהני סמיכות שולחן וכו"ל הכל זו (סי' נג לו.)

בשם הר"ר פרק: ובתב הרא"ש (שם) בפרק ד' דבילה (שם) ובפרק חלון (שם) דעבדו ושפחתו העצרים אע"פ שסומכים על שולחנו

לא הויא ידס כיור דדוקא בנו גדול הוא דהויא ידו כיור אצו לפי שרגיל להיות תמיד סמוך על שולחנו אצל נכרי ין הסמוך על שולחן

בעל הבית אין מציאתו לעל הבית ואפילו אוכל אצלו נחנם וכל שכן עבדו ושפחתו העצרים דשכרן קא אכלי והוא מדברי המוספות בפרק

התקבל (גיטין סד: ד"ה אלא) ופרק קמא דמזיעא (יב: ד"ה רי:) כתב הכל זו (סי' נט כג ע"ד) שמוכה ע"י עבדו ושפחתו העצרים

אפילו הם קטנים שהקטן זוכה לאחרים דגבר שהוא מדברי סופרים והא דמוכין עירוב ע"י קטן כתבו הרמב"ם בהלכות עירובין פרק א' (ה"כ) וכתב הרב המגיד דהכי איתא בפרק התקבל (גיטין סד:): ואשתו פסק הרב אלפס ור"י (עירובין עט: תדירה וע"י) יא שמזכה להם

ע"י ידה. דברי הר"ף בפרק ד' דבילה (ח:) וכן דעת הרמב"ם (שם) [ג] וכתב הרא"ש (שם סי' ו) על דברי הר"ף ולי נראה דאין מוכה ע"י אשתו דהא דאמרין גבי עירובי חצירות נמוכה ע"י אשתו מוקי לה בשליה נדרים (פס:) כשיש לה בית בלאותו חצר דמגו דזכיא לנפשה וזכיא נמי לאחרינה אצל אין לה בית בלאותו חצר לא ידי אשה כיור בעלה ובעירובי חצירות אין אדם לרין לזכות לאשתו ולבני ביתו אלא

פרישה

חשוב בקטן. דוקא שלא נשא אשה הגהות סמ"ק וזהו דעת הרא"ש והכי נוהגין לכתחלה והר"ף והרמב"ם מולקין וסבירא לכו דשניהם חשובים כגדולים וכן נוהגין דביעבד ד"י:

דרישה

[ב] וקטן שאינו סמוך על שולחן אביו חשוב כגדול. ולעיל בסימן שס"ו (קלו:) כתב רבינו וטוב להחמיר בדברי שניהן והא דלא כתב גם כן הכא י"ל שסמך על מה שכתב לעיל וגם בשאר דברים קיצר בעירובי

חבשילין וסמך על מה שכתב לעיל גבי עירובי חצירות אלא שיש לדרקדק קצת לפי מה שפירשתי דרבינו רצה לקצר כאן וסמך אלעיל וזה אינו

מכוון כי רואה אני בדברי רבינו כאן אריכות דכתב יותר במה שהביא תחלה לשון המשנה ואח"כ הביא פירוש הרא"ש וכוה היה יכול לקצר

היטב ולא הוה ליה להביא אלא פירוש הרא"ש ותו לא וכמו שהביא שם בסימן שס"ו: [ב] נלע"ד דבאריכות דברים האלו הראה רבינו מה

שכתב לעיל דטוב להחמיר בדברי שניהן והכי משמע מדבריו שכתב וצריך לזכות וכו' ואינו מזכה לא ע"י בנו ובתו הקטנים אלא ע"י בנו

ובתו הגדולים ודעתו היא כך כיון דהא דאין מוכה אלא ע"י בנו הגדול מיירי לפירוש הרא"ש בשאינו אוכל על שולחנו והכי קאמר ברישא אבל

לא ע"י קטן רצה לומר אפילו כשאינו סמוך על שולחן אביו וזהו כמ"ש לעיל וטוב להחמיר בדברי שניהם ודוקא ע"י גדול שאינו סמוך על שולחן

אביו והא דכתב בסמוך וקטן שאינו סמוך על שולחן אביו חשוב כגדול נראה דזה מיירי בדיעבד משום דסבירא ליה דברי הרא"ש עיקר ודוקא

לכתחלה חושש רבינו לדרבי הרמב"ם אבל בדיעבד סמכין אהרא"ש אף לקולא וכל שכן לחומרא ולכן כתב וגדול הסמוך על שולחן אביו חשוב כקטן: שהוא בדברי הרא"ש לקולא ולחומרא וכו"י שכתב בדיעבד כיור

אחד חשוב גדול נראה דכ"י כתב לפי סברתו שסובר דברי הרמב"ם עיקר וק"ל כנ"ל: [ג] ב"י הביא דברי הרא"ש בד"ה ואשתו וכו' וז"ל וכתב הרא"ש על דברי הר"ף ולי נראה דאין מוכה ע"י אשתו דהא דאמרין

גבי עירובי חצירות במזכה ע"י אשתו מוקי לה בשליה נדרים בשיש לה בית באותו חצר דמגו דזכיא לנפשה וזכיא נמי לאחרינה וכו'. יש לתמוה בדברי הרא"ש שהוכיח מהאי אוקימתא דשליה נדרים משמע

דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות

דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות

דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות

דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות דסבר כן ולעיל בסימן שס"ו הביא ב"י (שם ד"ה ומ"ש ולא) בשם התוספות

כשהוא עירב כולם מותרין וכיון דאינה זריכה לזכות אין מוכין על ידה [א] מידי דהוה אעירובי חצירות כשאין לה בית בחצר. אבל הר"ן (שם ד"ה ומאן) כתב דליחא דכי חוקמין התם הכי הני מילי אליבא דרבי מאיר דאמר אין קנין לאשה בלא בעלה כדאיתא בפרק קמא דקידושין (כג:) אבל לרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר התם לא זריכין בעירובי חצירות שמהא לה בית באתו מבני הילכך מצי מוכה ע"י אשתו עכ"ל. ולענין הלכה נקטינן ככל הני רבנא דשרו לזכות ע"י אשתו:

יב(א) ביצד הוא עושה לוקח העירוב בידו ונותנו למי שיש לו זכות וכו'. דבר פשוט הוא דברורה לערב על אחרים מיירי ומפני

כך נרין לזכות דאילו באינו רוצה לערב על אחרים אינו נרין לזכות כלל אלא לוקח העירוב בידו ומנכר ואומר דין עירובא יהא שרי לנא לאפוי וכו'.

יא כתב הר"ן בפרק ב' דבינה (ח: ד"ה ומאן) נרין הזוכה להגביה מן הקרקע טפה לכיון דנרשותו מוכה הוא לא מצי זכי בלא הגבהה דהכי מצי לה בתוספתא (עירובין פ"ו ה"א) גבי עירובי חצירות ורבינו לא הוסיפו כאן לפי שסמך על מה שכתב בסמך שם"ו (קל:). לגבי עירובי חצירות דמשם נלמד לעירובי תבשילין:

יב(ב) ואומר בדין יהא שרי לנא לאפוי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא וכו'. הר"ף (ט:) והרמב"ם (פ"ו ה"ח) לא כתבו אלא לאפוי ולבשולי וכתב הרב המגיד יש מי שהוסיף בתוספתא האמירה להדליק את הנר וכן כתב בעל ההלכות יב' למיפא ולבשולי ולמיעבד כל נרין ולאדלוקי שרגא וכתב הרשב"א (ענה"ק בית מועד ש"ד סי' ג' ח' דף כ"ט ע"ב) שכן ראוי לומר עכ"ל וכ"כ הרא"ש (סי' טו) והר"ן (יא. ד"ה ומדאמרין) בפרק ב' דבינה גבי מתניתין (כא:) דשלשה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית שמאי ואכתוב דבריהם לקמן בס"ד:

כשיש לה בית באותה חצר הני מילי לרבי מאיר דאמר אין קנין לאשה בלא בעלה אבל לרבנן לא זריכין דאית לה בית וכו' הילכך מצי מוכה ע"י אשתו עכ"ל ומצינו ד"י ופסק הלכתא דשרי לזכות ע"י אשתו: ודע שמה שכתב רבינו דרב אלפס התיר לזכות ע"י אשתו כך כתוב בספרי הר"ף הישנים אבל מוכה ע"י

בנו וכו' וע"י אשתו כדאמרין לענין שבת אבל בספרי הדפוס שבידנו (ח:). כתוב תוספתא ח"ל ואוקמין להאי דקמי ע"י אשתו בפרק אלו נדרים (דף פ"ח:) שיש לה לאשתו חצר באותו מבוי והיא שרויה לבדה מגו דזכיא לגופה זכיא נמי לאחריני אבל אימתא דיתבא צדדי בעלה בחצר אחת לא זכיא מידי לאחרינא דקיי"ל יד

אשה כבעלה ואע"ג דהתם משמע דלרבי מאיר הוא דנרין ולרבנן לא נרין מיהו כיון דרב קאמר התם כרבי מאיר קיי"ל כרב באיסורי ועוד דבקידושין (כג:) קאמר רבא דכולי עלמא יד אשה כבעלה ובענין אחר פליגי דאשתאם לדברי הכל נרין שיהא לה חצר ואותה חצר נתונה לה על מנת שאין לבעלה רשות בה וכדרבנן דלרבי מאיר לא משכחת לה שיהא לה חצר שלא יהא שלו דקאמר במשנה בפרק קמא דקידושין (דף כ"ב:) בכתב ע"י אחרים ובשטר ע"י עצמו דקנייה רב ככל ענין אלא אליבא דרבנן וכיון דחצר שלה ולא לבעלה ומקבלת פרס ואוכלת במקומה דינא הוא דלריכה לערב כרבי יהודה בן בנא דאמרין בפרק הדר (עירובין דף ע"ג.) דאוסר נגשים אבל בעירוב תבשילין דלא שייך לא מציא זכיא לאחריני משום הכי לא חנן (פ"ד דמסכת מעשר שני מ"ד ועין בפ"ק דקידושין דף כג:) גבי מערים אדם על מעשר שני ע"י אשתו אלא בעיתופי מבוי בלבד כדאמרין לענין שבת עכ"ל והגהה זו חולקת אפסקי האלפסי דמתיר לזכות עירובי תבשילין ע"י אשתו: ובמהרש"ל (יש"ש סי' י) הקשה דהיאך תלינן הא דאוקימנא התם כשיש לה חצר וכו' בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דהלא מפורש בנדרים לשם דמוציא אמתניתין דפרק חלון דחמי צה ומוכה צה ע"י אשתו מדמינא להדיא דאין זכין להו ע"י אשתו ומסיק רב אשי מתניתין ד"ה איסייה) והרא"ש לשם להדיא גם הר"ן (ד"ה איסייה) כתב להדיא בנדרים דאין תלויה הך אוקימנא צמיתא דרב וכו' והאריך ודחה לדברי הר"ן דבפרק ב' דיו"ט: וצ"ע גבא קא חזינא חזינא לא קחזינא דאין ספק דהוה מצי לשנוי מתניתין כרבנן וצריכתא כרבי מאיר דהא פשיטא דלרבנן דאין יד האשה כיד בעלה יכול לזכות ע"י אשתו אלא דמיחא ליה לתלמודא לאוקמי מתניתין כרבי מאיר משום דסתם מתניתין רבי מאיר דמהאי טעמא פריך רבי זירא ממתניתין דחלון אמתניתין נדרים אליבא דרב דפירש רש"י לשם אבל צריכתא דאין זכין להו ע"י אשתו פשיטא דכרבי מאיר אחיז ולא כרבנן דפירשתי ואיתא לדברי הר"ן בפרק ב' דיו"ט דלא כמהרש"ל ואיתא נמי למה שכתב בהגהת האלפסי שכתבם ומכל מקום לענין הלכה נקטינן אע"פ דלכתחלה אין לזכות ע"י אשתו דיעבד סומכין על דברי המיקל בעירוב (ע"י עירובין מו.) ודלעיל בסמך שם"ו (קל:) ע"ש ב"י ד"ה ומ"ש רבינו (וטוב):

ח ביצד הוא עושה וכו'. אדלעיל קאי דקאמר מזה על כל אדם לערב וגם מזה על כל גדול וכו' וכדי לפרש כיצד יעשה הגדול אמר דנותנו למי שיש לו זכות וכו' דאילו במי שמערב לעצמו לוקח העירוב בידו ומנכר ואומר דין שרא לנא לאפוי וכו' ועכשיו נהגו כל העולם לזכות לכל בני העיר ומצרכין ג"כ בלשון זה שכתב רבינו וכמ"ש בכל הקידורים: וב"ש לאפוי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא. כ"כ הרא"ש לשם שכן נהגו אע"פ שלא חזקו אלא לעיקר סעודה היינו דאין נרין לעשות העירוב אלא מפני שיש שם עיקר סעודה אבל נרין להזכיר כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב עכ"ל וזה שלא כדעת הר"ף (והרא"ש) [והרמב"ם] דלא כתבו אלא לאפוי ולבשולי: ודע דמהרש"ל בתשובתו סימן ע"ח למד מדברי הרא"ש דאסור לשחוט ביום טוב שני לצורך שבת אפילו עשה עירובי תבשילין כיון שלא התנה ולא פירש ולשחוט דכי היכי דנרין להטות ולומר ולאדלוקי ולא הוי בכלל ולמיעבד כל צרכא הכי נמי כל שכן שחטה ואע"פ דבתשובת הרא"ש (כלל כג סי' ח) מפורש דיכול לשחוט דמה ואמר דהיינו דוקא דהזכיר בעירובי תבשילין לשחוט ע"ש

פרישה

ביצד הוא עושה. פירוש אם ירצה לזכות לאחרים ולהוציא: ונוספו חזקת בידו. ומגביה מהקרקע טפה כדלעיל סימן שס"ו. ב"י: ואומר בדין יהא וכו'. ומי שאינו יודע בלשון הקודש יאמר בלשון לע"ז שמכין. רמ"א (דמ"ק א"ח ובהג"ה פ"י יז):

חדושי הגהות

תקכו [א] ומה שלא כתב רבינו הטור שיכול לזכות על ידי אשתו בשאין מעלה לה מזונות כמ"ש לעיל סימן שס"ו (קל:) לענין עירובי חצירות אפשר משום דמילתא דפשיטא הוא דכיון דזכיות העירוב לענין ביטול הוא והוא אינו מעלה לה מזונות זריכה עירובי תבשילין לעצמה פשיטא דאשתו כאחר דמיא אבל לעיל סימן שס"ו קמ"א ע"ג שהיא עמו בבית ואינה זריכה עירובי חצירות לעצמה מ"מ כיון שאינו מעלה לה מזונות יש לה יד ויכול לזכות על ידיה: (מהר"ם):

הגהות והערות

[יב] בבב"ג שלפנינו ליתא ועיי"ש דף לו ע"א בהערה טו ועיין ב"י לקמן סימן זה דף רס ע"א ד"ה כתב הרא"ש שכתב להדיא שהר"ן כתב כן בשם בה"ג: